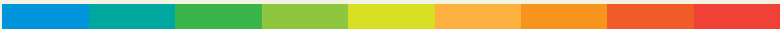
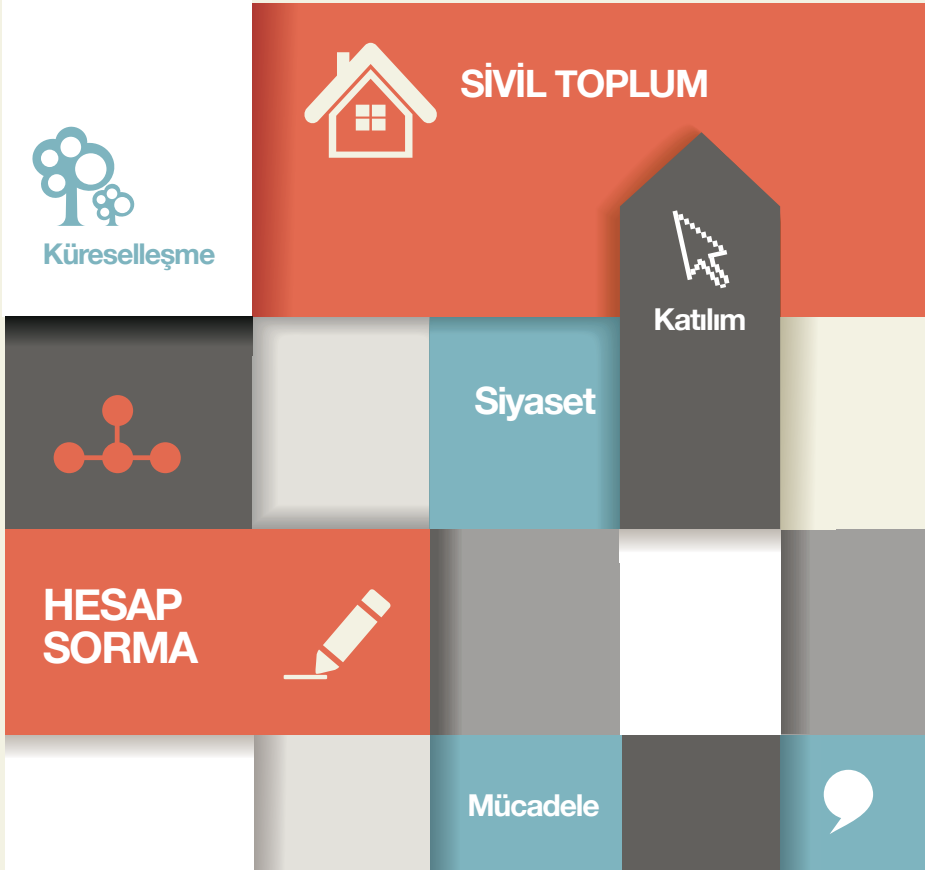

Demokratik bir yerel yönetim mümkün mü?

**FRIEDRICH
EBERT**
STIFTUNG

Demokratik bir yerel yönetim mümkün mü?

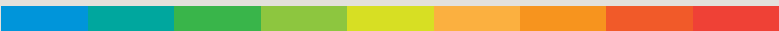
FRIEDRICH EBERT STIFTUNG

Yazan: Fikret Toksöz

Yayınlayan: Friedrich-Ebert-Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği
Cihannüma Mah. Mehmet Ali Bey Sok. No:12 D:5 Beşiktaş 34353 İstanbul

www.festr.org

Haziran 2014 İstanbul

Giriş

Bu broşür gençlere yerel yönetim konusunda kısa ve özet bilgiler vermek için hazırlanmıştır. İnternet çağında da uzun hikayeler anlatmaya gerek yoktur.

12 Eylül’le başlayan gençleri depolitize etme, onları toplumsal sorunlara ilgisiz kılma çabalarının sonuna geldik. Gezi Parkı, Taksim, Çapulcu, Diren gibi kavramlar daha demokratik bir Türkiye için umut veriyor. Bu kavramlardan bazıları tıpkı Jöntürk gibi uluslararası siyaset bilimi literatürüne de girecek gibi gözüküyor.

İşte bu dönemde, bu broşür gençlere birazcık katkı sağlayabilirse ne mutlu.

Haydi, Önce Yerele Bakalım...

**Çocuklar, dünyayı
sihirlere, hayallerle
değiştirmeye çalışır.
Bunu kendi iç
dünyalarında da
başarırlar. Gençliğe
adım atınca da katı
gerçeklerin sihirle
değiştirilemeyeceğini
anlarlar.**

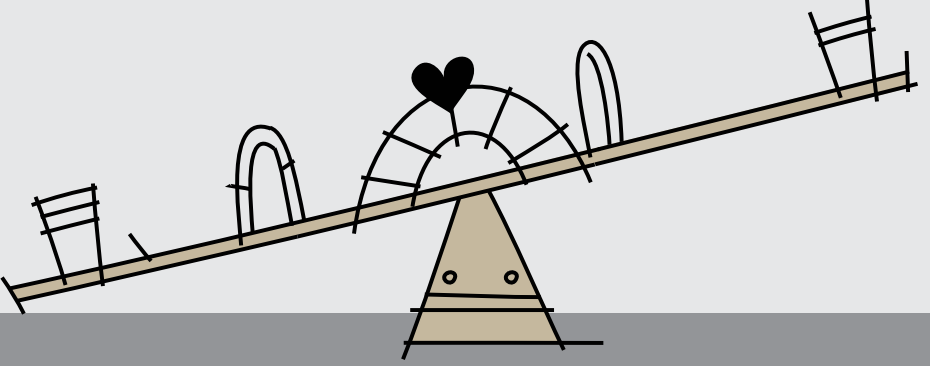
Bu kez de dünyayı değiştirecek, kaldırıp onu alt üst edecek bir kaldıraç bulma yoluna girerler.

Bu yolda ilk mücadele ev ve aile dünyasını değiştirmek için verilir. Buna arkadaşlar ve okul eklenir. Ne var ki, bu değiştirme işi pek gerçekleştirilemez. Hep karşılına başkalarının koydukları kurallar, yukarıdan aşağıya doğru giden hiyerarşik yapı ve de saydam, katılımcı olmayan ilişkiler çıkar. Üstüne üstlük, hesap sormak ne kelime... sürekli hesap veren bir durum. Tüm düzen onları evcilleştirme üzere kurulu.

Bunlara önce ulaşım, eğlenme, giyim, aşk, spor vb. katılır. Sonra, çevre, mahalle, kent, ülke ve dünya üstüne eklenir. Ve de gelecek kaygısı.

Bu arada kaldıraç nerede?

Futbol, müzik ve sanat mı? Yoksa din ve bilim mi? Evet. Bunlar da kaldıraçtır. Ancak yetmez. Bu alanlarda en yetkin olanlar da toplumla, politika ile ilgilenir.

Ne yapmak lazım?

Ülke siyaseti, dünya siyaseti karmaşıktır. Günümüzdeki küreselleşme içinde başbakanların bile pek sözü geçmez. Onlar da dünyayı değiştirmek bir yana, mevcudu korumak üzere çalışmaya başlar. Bu durumda büyükler çoğunlukla laf ebeliği ile geçinir. Çocukluktan başlayarak gençliğinde kendi dışındaki sorunlarla ilgilenmeyenler bol bol ahkam keser, bilgiçlik taslar.

İşte bu yüzden önceliği yerele verelim!

1. Devlet işlerini izlemek zordur. Kentinizde kaç memur çalışıyor, bunlara ne kadar para harcanyor bilemezsiniz ve de müdahale edemezsiniz. Oysaki, belediyenin işlerini her gün görürsünüz. Neden her gün çöp toplanmıyor, parkların bakımı iyi değil, yolların asfaltı neden bu kadar sık yenileniyor gibi sorular sorabilirsiniz. Yerele müdahale edebilirsiniz. Yani hesap sorma fırsatı size geçmiştir. Bunun tadını çıkarın!

2. Yerel seçime kolayca müdahil olabilirsiniz. Milletvekili seçiminde kimin seçileceğini size sormazlar. Çoğunlukla da sorun çıkarmayacak, partiye itaat edecek adamlar ararlar. Hatta adlarını bile bilmezsiniz.

Yerelde muhtar, muhtarlık, ihtiyar heyeti, belediye meclisi gibi pek çok insanın seçimine katılabilirsiniz. Bunda söz sahibi olabilirsiniz.

Diyelim ki, seçime katılmak istiyorsunuz. Milletvekili olmak için daha çok para harcamanız gerekir. Yerelde para harcamadan da aday olup seçilebilirsiniz.

3. Ulusal politikada söz geçirecek aktör olmak zordur. Yerelde kolaydır. Ufak bir gençlik grubu bile yerelde sözünü duyurabilir. Kolayca sorumluluk taşıyıp, kamusal işlere müdahale edebilirsiniz.

4. Yerel politika en iyi ve ucuz liderlik okuludur. Aynı eğitim almanıza gerek yoktur. Mahallenizde bir okul, kreş açılmasına, park yapılmasına, basketbol sahası kurulmasına ya da mahalle festivali düzenlenmesine öncülük edebilirsiniz.

5. Yerelde işlere müdahil oldukça kendinize güven gelir, bir süre sonra neden ben aday olmayayım diye düşünmeye başlarsınız. Belediye başkanı ve öteki politikacıların sizlerden farklı olmadığına ayırmasına varmak kolaydır. Türkiye’de ve pek çok ülkede adı duyulan liderler yerelle işe başlamıştır. Obama’yı başkanlığa götüren süreçte, yerelde yoksullukla mücadelede aktivist olarak çalışmasında elde ettiği deneyim çok yararlı olmuştur.

6. Küresel güçlerle yerelde daha etkili mücadele yapılabilir. Hükümetler için makro ekonomik hedefler önemlidir. Onlar hep ekonomik büyümeyi ön plana alır. İnsanlar ve çevre onlar için sayısal değerlerdir. İznik Gölü’nü kirleten sanayiye, Sakarya’da verimli tarım toprakları üzerinde otomobil fabrikası kurulmasına izin veren hükümettir. HES’lere izin veren de... Kim mücadele ediyor? Yerel güçler.

7. Gençlik çağı içindeki kadınlar ve engelliler için toplumsal etkinliklere katılma erkekler göre daha sorunludur. Özellikle ulusal çapta etkinlikler yapma ve bu etkinlikler içinde bulunmada daha çok güçlük karşılaşırlar. Oysa, genç kadınlar ve engelliler için yerelde siyasal ve toplumsal yaşam içine girme, etkinliklere katılmak daha kolaydır. Yerelde özellikle kendilerini ilgilendiren konularda söz sahibi olmak ve bir şeyleri değiştirmek mümkündür. İyi yönetişimle tanıştığımız 1996 İstanbul Habitat II. toplantısından bu yana kadınlar ve engelliler için yerelde önemli gelişmeler sağlanmıştır. Kent Konseyleri örgütlenmesi içinde kurulan Kadın, Gençlik ve Engelliler Meclisleri bu kentlerde siyasal ve toplumsal yaşamda daha etkin roller oynamaya başlamıştır.

**Önce
hesap
sormayı,
sonra
hesap
vermeyi
öğrenelim!**

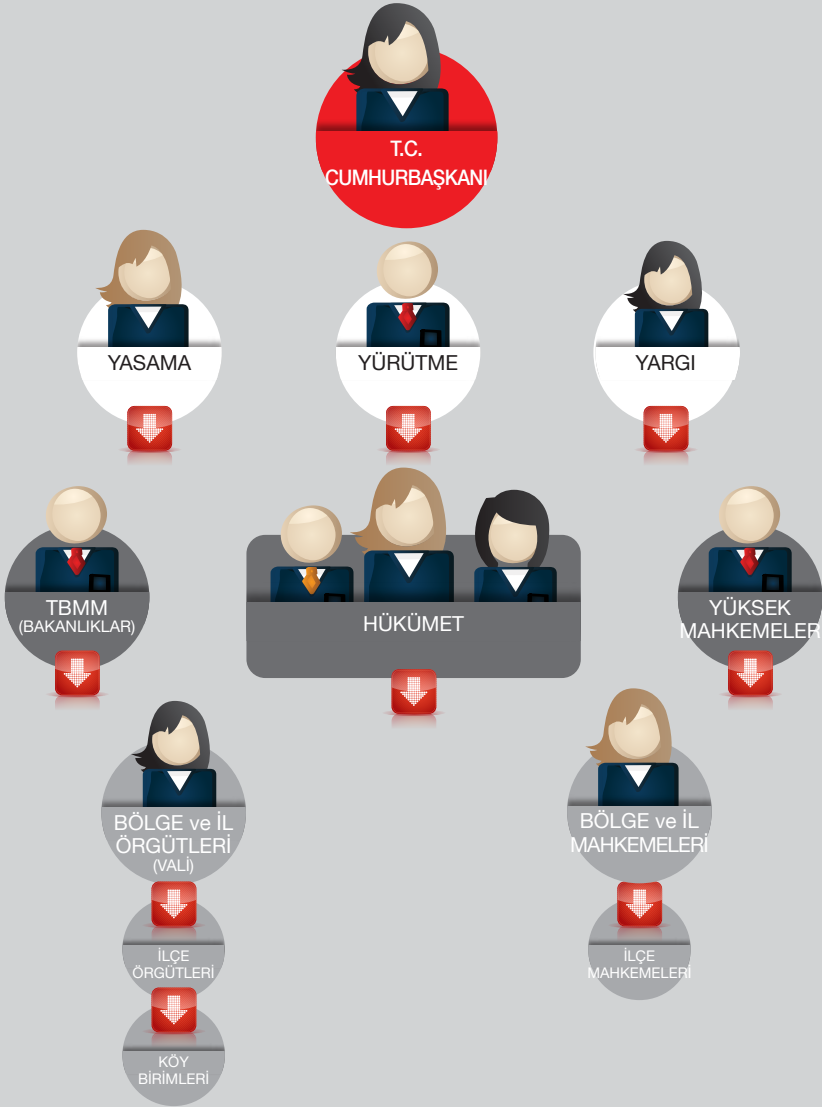
Yerelde kim, ne iş yapar?

Nerede yaşarsak yaşayalım, ki bunlar mahalle, köy veya kent olabilir, günlük yaşamımızda çeşitli kamu yönetimi kurumları ile karşılaşırız: Merkezi Yönetim Birimleri ve Yerel Yönetimler.

Tüm bu birimler, Anayasada belirtilen yetkiler çerçevesinde çıkarılan kanunlara dayanan kurallara göre yönetilir.

Türkiye’de yönetimin örgütlenme biçimi yandaki şemada özetlenmiştir:

Yerel Yönetimler

Köy
Belediye
(Mahalle)
İl Özel İdaresi

(Bu şemada Bağımsız Kurullar ve Kurumlar ayrıca gösterilmemiştir.)

Merkezi Yönetim Birimleri

Merkezi yönetimin taşra örgütlenmesi...

Kuşkusuz yerel yönetimlere ilişkin yönetim mekanizması iyi çalışmaya başladığı zaman gençler, merkezi yönetim birimlerinin etkinlikleri konusunda da müdahale hakkına erişeceklerdir.

Merkezi yönetime bağlı tüm birimler hiyerarşik bir düzen içinde üstlerine karşı sorumludur. Görev ve hizmetleri konusunda üstlerine hesap verirler. Henüz merkezi yönetimin neredeyse hiçbir düzeyinde iyi yönetim ilkelerinden katılım ve sivil topluma hesap vermek gibi yöntemler uygulanmamaktadır.

Bakanlıklar görevin ve hizmetin niteliğine göre Bölge, İl, İlçe veya Köy (Mahalle) düzeyinde örgütlenmiştir. Merkezi yönetim birimlerinin bir kısmı Valilik (İl) veya Kaymakamlık (İlçe) yönetim ve denetimi altında iş görürler. Örneğin güvenlik ve eğitim hizmetleri gibi. Ayrıca Karayolları ve DSİ, Orman İdaresi gibi kamu kurumları da vardır.

Burada mahkemeler ve askeri birliklerin ayrı kurallara göre yönetildiğini hatırd tutmalıyız. Mahkemeler, yargı bağımsızlığı içinde iş görürler. Askeri birliklerin de yönetimi farklıdır.

Yerel Yönetimler

Özerk ve demokratik yönetim birimleri...

Yerel yönetimler; yerel halkın ortak ihtiyaçlarını karşılamak için kurulmuş özerk ve demokratik yönetim birimleridir. Yerel yönetimleri niteleyen özerklik anlayışı, yerel yönetimlerin kendilerine tanınan görev, yetki ve sorumlulukları hkmetten ve merkezi yönetimden izin almadan ve onların müdahalesi olmaksızın yerine getirmeleri demektir.

Yönetim halk tarafından seçilen yöneticiler tarafından üstlenilir. Yöneticilerin seçilmesine merkez in müdahalesi yoktur. Yönetim kendi programını yapar, önceliklerini saptar ve bunları yerine getirmek üzere kendi bütçesini yapar. Yerel yönetimler bütçenin harcanmasında da baımsızdırlar. Tüm yerel yönetimlerde seçilme yaşı 25'tir.

Anayasamıza göre üç düzey yerel yönetim birimi vardır:

- **Köyler**
- **Belediyeler (Mahalle)**
- **İl zel İdareleri**

Anayasamız büyük yerleşim birimleri için Büyükşehir Belediyesi kurulmasına izin vermektedir.

Bu yerel birimlere son zamanlarda özel statülü Kalkınma Ajansları da katılmıştır. Ajanslar anayasal bir kuruluş değildir. Ancak bölgesel ve yerel kalkınmaya yardımcı olmak üzere kurulmuştur.

Yerel yönetimler iki ayrı bağlamda ele alınacaktır. nce yerel yönetimlerin yönetsel yapıları üzerine bilgi verilecektir. Türkiye nüfusunun % 82'si belediye sınırları içinde yaşamaktadır. Bu nedenle köy ve il özel idaresi üzerinde kısaca durulacaktır. Belediye zerine daha ayrıntılı bilgi verilecektir. İkinci bağlamda da belediyelerdeki demokratik yönetişim mekanizmaları anlatılacaktır.

Yönetmel Yapı

Mahalle ve Köy

**Mahalle, ölkemize özgü demok-
ratik bir yerel kurumdur.**

Mahalle aynı zamanda yerelde tüm halkı temsil eden bir sivil toplum kuruluşu sayılabilir. Görevleri köy ve mahalleye göre farklılık gösterir. Son Büyükşehir Yasası ile büyükşehirlerdeki köy muhtarlıkları mahalle muhtarlıklarına dönüştürülmüştür. Ülkemizde yaklaşık 32 bin mahalle, 15 bin köy bulunmaktadır. Mahallede, muhtar ve ihtiyar heyeti üyeleri halk tarafından seçilmektedir. Seçilme yaşı 25'tir. Son Belediye Kanunu ile (2005) mahalle, belediyenin bir alt birimi olmuştur. Böylece mahalle, yerel bir demokratik kuruluş haline gelmiştir.

Mahalle, seçimle gelmiş muhtar ve üyeleri yanında halkın gönüllü katılımının sağlanacağı bir birim olarak:

- **Mahallenin ortak ihtiyaçlarını belirlemek,**
- **Mahallede yaşam kalitesini geliştirmek,**
- **Mahalleye ilişkin işlerde belediye ve kamu kurumlarına görüş bildirmek gibi görevlerle donatılmıştır.**

Köy ise tüzel kişiliği olan bağımsız, demokratik bir kamu kurumudur. Aynı bütçesi vardır. Muhtar ve ihtiyar heyeti, güvenlikten bayındırlık hizmetlerine, eğitimden sosyal yardım işlerine kadar pek çok alanda yetkilidir.

Meraklısına Notlar 1

Mahallenin Önemi: Mahalle tamamen bize özgü bir yerel birimdir. Mahalle ve köy dış ülke örneklerinden esinlenerek oluşturulmamıştır. Mahalle 19. yüzyılın başında İstanbul-Fatih'te ortaya çıkmıştır. O dönemde Osmanlı İmparatorluğu çok büyük siyasi ve askeri güçlükler içindedir. Bu dönemde Fatih halkı kendi aralarında toplanarak, kendilerini koruyacak günlük işlerine cevap verecek iki muhtar seçer. Bu, Osmanlı devlet ve toplumsal yapısında önemli bir değişikliğin habercisidir. O güne kadar muhtarlık görevi mahalle imamı tarafından yerine getirilmektedir. İlk kez demokratik bir seçim yapılır. Bu ayrıca mahalle yaşamında imamın rolünü ikinci dereceye düşürmüştür. Dini otorite yerine sivil otorite iş başına gelmiştir. Seçilen kişilere muhtar denmesi de anlamlıdır. Muhtar, özerk-bağımsız anlamına gelmektedir.

Yönetmel Yapı

Belediye

Belediye, demokratik organlar
ve yönetimden oluşur.

Son Büyükşehir düzenlemesinden sonra (Bu durum 2014 yerel seçimlerinden sonra y r rl e girecektir.) iki türlü belediyeden söz edilebilir;

Büyükşehir Belediyeleri, Belediyeler.

Büyükşehir Belediyeleri altında, Büyükşehir'e bağlı olan ilçe belediyeleri bulunmaktadır. Bu belediyeler de normal belediyelerin yetki, sorumluluk ve görevleri ile donatılmıştır. Ancak bazı alanlarda yetkiler Büyükşehir Belediyeleri tarafından yerine getirilmektedir. Bunun yanında ortaklaŐa yürütülen görevler de vardır. Ime suyu ve kanalizasyon hizmetleri, doğal gaz dağıtımı, ana yolların yapımı, itfaiye gibi hizmetler Büyükşehir Belediyeleri tarafından yürütülür. İmar planı ve katı atık toplanması gibi hizmetler Büyükşehir'le ilçe belediyelerinin ortaklaŐa yürüttükleri görevlerdir.

Türkiye'de belediyeler 19. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren kurulmaya baŐlanmıştıř. Ülkemizin 150 yılı aşkın bir belediyecilik deneyimi vardır.

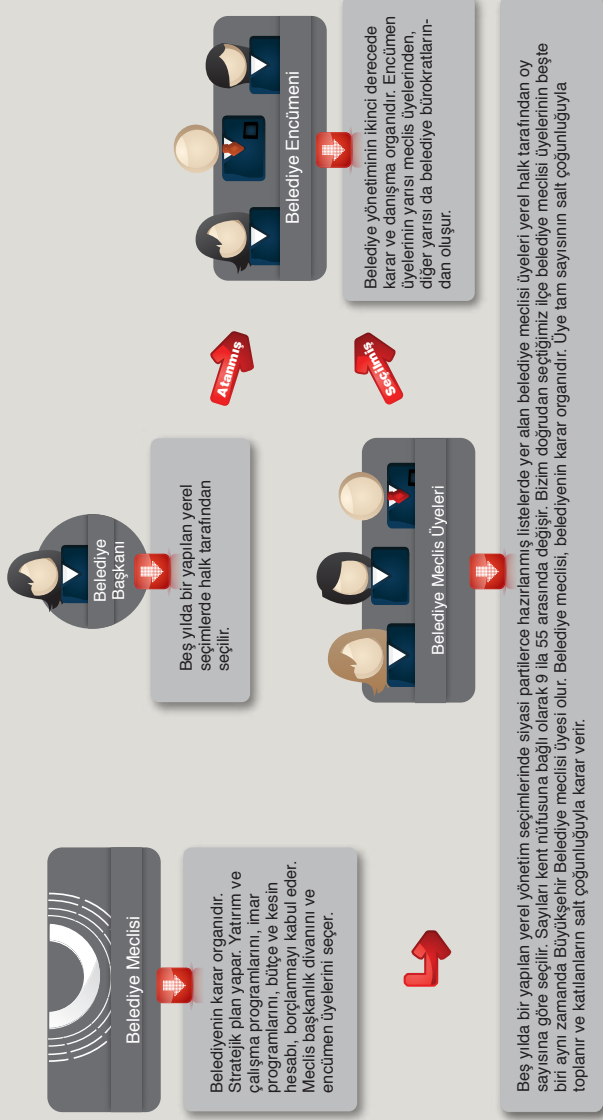
Belediye karar organları halk tarafından seçilen demokratik bir kurumdur. Son yasayla belediyeler üzerindeki idari vesayet büyük ölçüde kaldırılmıştış. Ancak Avrupa Yerel Yönetimler  zerklik Şartı 1992'de kabul edilmesine rağmen, bu uluslararası sözleşmeye konan çekinceler devam etmektedir. Bu durum da özerkliği zedelemektedir.

Belediye demokratik organlar ve yönetimden oluşur. Belediyenin halk tarafından seçilen organları Őunlardır:

**Belediye Başkanı,
Belediye Meclisi,
Belediye Encümeni**

Seçiyorum ama kimi seçiyorum?

Belediye yönetiminin organları:

Ülkemizin 150 yılı aşkın belediyecilik deneyimi vardır.

Belediye Başkanı

Başkan, halk tarafından tek dereceli olarak seçilir. Başkan, belediye yönetiminin de başıdır. Bu sıfatla belediyeyi temsil eder ve onun adına sözleşmeler imzalar.

Başkanın başlıca görevleri :

- **Belediyeyi stratejik plan ve yıllık bütçe çerçevesinde yönetmek,**
- **Belediye meclisine ve encümenine başkanlık yapmak,**
- **Belediye meclisi ve encümen kararlarını uygulamaktır.**

Başkanın konumu, belediye meclisine başkanlık yapması ve meclis üyelerinin seçiminde uygulanan yöntemler yüzünden çok güçlüdür.

Güçlü başkan sisteminde, belediye meclisi yeteri kadar dengeleme ve denetim fonksiyonunu yerine getirememektedir. İşte bu yüzden de iyi yönetime daha çok gereksinim vardır.

Belediye Meclisi

Belediye meclisi, seçime katılan siyasi partilerin hazırladıkları listeye halkın verdiği oy sayısına göre oluşmaktadır. Bu seçimde nisbi seçim sistemi uygulanmaktadır; partiler aldıkları oy oranına göre mecliste temsil edilmektedir. Belediye meclisinin üye sayısı kentin nüfusuna göre belirlenmiştir. Bu sayı 9 ile 55 arasında değişmektedir.

Büyükşehir Belediye Meclisi halk tarafından doğrudan seçilememektedir. Büyükşehirle bağlı ilçe belediyeleri meclis üyelerinin beşte biri aynı zamanda büyükşehir belediye meclisine seçilmiş sayılmaktadır. Bu üyeler listedeki sıralamaya göre belirlenmektedir.

Meclisin başlıca görevleri :

- **Stratejik planı kabul etmek,**
- **Bütçe ve kesin hesabı kabul etmek,**
- **İmar planlarını kabul etmek,**
- **Encümen ve komisyon üyelerini seçmek.**

Belediye meclisinin çalışma yöntemi ve biçimi TBMM'ye benzer şekildedir. Meclis, belediye başkanı hakkında yetersizlik kararı vererek başkanı düşürebilir. Ancak başkanın konumu çok korumalıdır. Böyle bir karar için 3/4 çoğunluk gerekir. Ayrıca valinin görüşü ve danıştay kararı da gereklidir.

Meclis kendi içinden ihtisas komisyonları oluşturur. Bu komisyonlarda siyasi partiler oy oranlarına göre temsil edilir. Belediye Kanunu'na göre bu komisyonlara, ilgili mahalle muhtarları ile sivil toplum kuruluşları çağrılabilir.

Belediye Encümeni

Belediye encümeni, belediyelerin yürütme organıdır. Encümenin başkanı belediye başkanıdır. Onun katılmadığı durumlarda başkan yardımcılarında birisi başkanlık yapar.

Encümen, belediyenin seçilmiş üyeleri ile birim amirlerinden oluşan karma kuruldur. Encümende seçilmişlerle atanmış üyelerin sayısı birbirine eşittir.

Encümen üye sayısı nüfusa göre 5-7 arasında değişmektedir. Bu sayı büyükşehirlerde 11'dir.

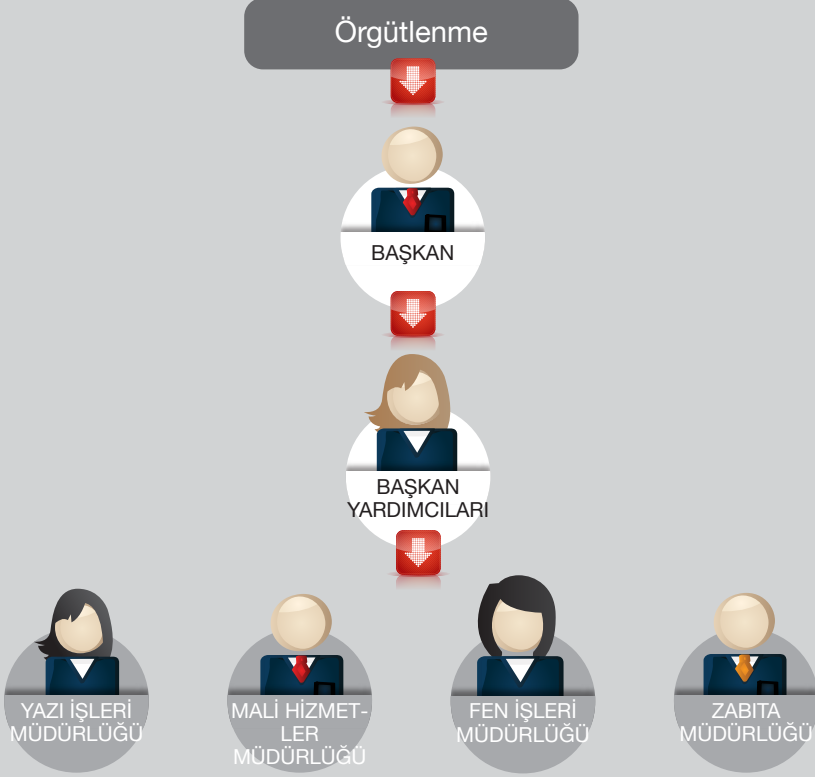
Meclisin başlıca görevleri :

- **Stratejik plan, yıllık bütçe ve kesin hesabı inceleyip belediye meclisine sunmak,**
- **Ceza vermek,**
- **Kamuya açık yerlerin çalışma saatlerini belirlemek.**

Belediye Yönetimi

Belediye yönetim örgüt şeması temel olarak şöyledir:

Belediyelerin büyüklüklerine, sosyo-ekonomik gelişmişlik derecelerine göre başka hizmet birimleri de oluşturulabilir. Birim kurulması meclis kararı ile olur. Belediyelerde norm kadro esaslarına göre yeteri kadar teknik, idari ve yardımcı personel çalışabilir.

Belediyenin Kaynakları

Belediyelerin iki türlü gelir kaynağı vardır.

- **Öz gelirler,**
- **Kamu gelirinden ayrılan paylar.**

Öz Gelirler

Öz gelirler, vergi (emlak vergisi), harçlar (işgal harcı), harcamalara katılma payı (yol, su ve kanalizasyon giderlerine katılma payı), belli işler için alınan ücretlerle kira ve satış gelirlerinden oluşur.

Kamu Gelirinden Ayrılan Pay

Toplam genel bütçe gelirin % 2.85'i büyükşehir dışındaki belediyelere dağıtılır. Bu payın %80'i nüfusa, % 20'lik bölümü ise gelişmişlik düzeyine göre belediyelere dağıtılır.

Büyükşehir belediye gelirleri de benzer biçimdedir. Bu belediyeler emlak vergisi toplamazlar. Bu belediyelere kendi belediye sınırları içinde toplanan genel bütçe gelirin % 5'i verilir. Ayrıca İlçe belediyelerine verilen % 2.5 payın % 30'u da bu belediyelere verilir.

**Sivil topluma ve
gençlere önemli
görevler
düşmektedir.**

Belediyenin Denetimi

Yerel yönetimlerde iki türlü denetimden söz edilebilir:

- **Demokratik denetim**
- **Hukuka uygunluk denetimi**

Demokratik denetim, yapılan işlerin yerinde olup olmadığı ile ilgilendir. Bu denetimin en büyüğü seçimlerle gerçekleşir. Seçimler arasında da demokratik denetim iki türlü gerçekleştirilir. Bunlardan birincisi Belediye Meclisi tarafından yapılan denetimdir. Meclis içinden seçilen Denetleme Komisyonu her yıl belediyenin tüm hesaplarını inceler.

Belediyelerin demokratik denetiminde ikinci yol da bireyden başlayarak sivil toplumun iyi yönetim ilkelerini kullanarak yaptığı denetimdir. Bu denetim biçimi üzerinde ileride ayrıntılı olarak durulacaktır.

Belediyelerde hukuka uygunluk denetimi esas itibarıyla Sayıştay tarafından yapılır. İçişleri Bakanlığı da yolsuzluk, rüşvet gibi konularda denetim görevi yerine getirmektedir.

Büyükşehirlerin yeni konumu üzerine...

Yeni Büyükşehir Yasası ile büyükşehir belediye sınırları bulunduğu ilin sınırlarını kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Nüfusu 750 binin üstündeki illerin tamamı büyükşehir olmuştur. Böylece 30 ilde büyükşehir kurulmuştur. Bu illerde köyler mahalleye dönüştürülmüş, belde belediyeleri de kaldırılmıştır. Bu illerdeki il özel idarelerinin de varlıklarına son verilmiştir. Bu idarelerin bazı görevleri büyükşehir belediyelerine devredilmiş, bazılarının da nasıl yürütüleceği konusu boşlukta bırakılmıştır.

Büyükşehirlerde il özel idarelerinin kaldırılması ile hizmet, görev ve harcamalar bakımından karşılaşılabilecek sorunları çözmek için de illerde, valiliklerde İl Yatırımları İzleme ve Koordinasyon Biriminin oluşturulması öngörülmüştür.

- Yasa hazırlanırken demokratik yöntem ve geleneklere uyulmamıştır. Muhalefet partileri, sivil toplum kuruluşları, hatta belediye ve belediye örgütlerinin bile görüşü alınmamıştır.
- Kürt sorunu bahanesi ile özel idarelere tanınan görev, yetki ve sorumlulukların bir kısmı belediyelere devredilmemiştir.

Türkiye nüfusunun 2/3'ten fazlasının büyükşehirlerde yaşadığını düşünürsek; büyükşehir görevlerini yerine getirmek üzere hazırlanacak stratejik plandan uygulama aşamasına kadar her alanda demokratik yönetim ilkelerinin uygulanmasının öneminin daha da artacağı açıktır. Bu durumda sivil topluma ve özellikle gençlere daha çok görev düşecektir.

Meraklısına Notlar 2

Sorun Alanları; 2005 yılında gerçekleştirilen yerel yönetim reformu belediyeleri pek çok alanda daha demokratik ve yetkin hale getirmiş olmasına rağmen hala çok önemli sorunlar devam etmektedir. Bu sorunlar giderilmeden yeni Büyükşehir Kanunu ile ek sorun alanları yaratılmıştır. Bu sorun alanlarının çözümünde gençler önemli katkılarda bulunabilir. Bu nedenle bu sorun alanları üzerinde kısaca durmak yararlı olacaktır.

1. Özerklik; Belediyelerimizin AB Kriterleri açısından tam olarak özerk olduğu söylenemez. Türkiye, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartındaki çekinceleri kaldırmamıştır. Bu çekinceler kaldırıldığı zaman Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı iç hukukumuz için Anayasanın bir parçası olacaktır. Bu sağlanmadığı için de hükümet yerel yönetim işlerine karışmayı bir görev bilmektedir. Gezi Parkı'nda olduğu gibi.

2. İyi Yönetişim; Belediye Kanunu ile iyi yönetişimin uygulanmasına olanak verecek pek çok mekanizma kurulmuş olmasına rağmen, belediyelerimizin eylem ve işlerinde katılım, saydamlık, hesap verme ve hukukun üstünlüğü gibi ilkeler yaşama geçirilememiştir. Demokratik değerlerin içselleştirilmesi ve iyi yönetişim ilkelerinin uygulanması gençlerin atılımcı, girişimci enerjisini bekliyor.

3. Kadın erkek eşitliği; Belediyelerimizde kadınların gerek seçilmiş gerekse çalışanlar içindeki oranı çok düşüktür. Oysaki, kadınların en kolay yaşama katılabilecekleri kamusal kurum belediyelerdir. Anayasada son yapılan değişikliklerle kadınlara pozitif ayrımcılık sağlanmış olmasına rağmen henüz olumlu yönde bir adım atılmamıştır.

4. Yerele Daha Çok Yetki; Türkiye’de herkes merkeziyetçilikten şikayet eder, yerel potansiyelin güçlendirilmesi gerektiğinden söz eder. Ancak merkezi hükümet hala kültür-sanat, spor, turizm ve çevre alanlarında yetki kullanarak toplumu şekillendirmeye çalışmaktadır. Bu nedenle de yerel kapasite bir türlü geliştirilememektedir. Bu yetkilerle birlikte belediyelere daha çok kaynak aktarılması gerekmektedir. Bırakalım halk kendi kendini yönetsin.

5. Köylerin Kaldırılması; Büyükşehir kanunu ile köyler mahalleye dönüştürülmüştür. Bu Türkiye için riskli ve erken bir karardır. Tüm il sınırlarında belediyeyi tam yetkili kılmak, il içindeki yerel özellikleri ortadan kaldıracaktır. Bu değişiklik kırsal kesimi temsilcisz bırakmıştır. Bu durumda mahallelerin statülerinin yeniden gözden geçirilmesi gerekir. Mahalleleri karar alma süreçlerinde daha etkin hale getirmek gerekir. Yasal düzenlemelere gerek kalmadan gençler kendi mahallerinden başlayarak dünyayı değiştirebilirler.

Yönetmel Yapı

İl Özel İdaresi

İl Özel İdaresi halk arasında en az bilinen ve tartışılan bir yerel yönetim birimidir.

Ülkemizde belediyeler dışındaki kırsal alanın yol, su, kanalizasyon, çöp toplama, okul, tarım ve hayvancılık gibi ortak ihtiyaçlarını gidermek üzere il özel idareleri kurulmuştur.

Bu yönetimler 100 yıllık bir geçmişe sahiptir.

İl Özel İdaresi halk arasında en az bilinen ve tartışılan bir yerel yönetim birimidir. Hızla kentleşen bir ülkede kentsel sorunların daha ön plana çıkması normaldir. Bunun yanında bu yönetimlerde merkezin vesayetinin devam etmesi de il özel idarelerinin daha az önemsenmesine neden olmaktadır. Bu niteliği ile il özel idareleri yerel yönetim birimi olmaktan çok, merkezi hükümetin bir uzantısı gibi algılanmaktadır.

Yeni Büyükşehir Yasası ile İl Özel İdareleri büyükşehir kurulan illerde kaldırılmakta ve yetkilerinin bir bölümü büyükşehirlere aktarılmaktadır. Bu nedenle 2014 Mart'ında yapılan yerel seçimlerden sonra büyükşehir olan illerde bu idarelerin varlıkları sona ermiştir. Böylece 81 ilin 51'inde il özel idareleri varlığını sürdürecektir.

Ancak, Türkiye nüfusunun %76'sı 30 büyükşehir sınırları içinde yaşayacağı için il özel idarelerinin önemi daha da azalacaktır.

Yukarıdaki açıklamaların ışığında il özel idare sistemi üzerinde uzun uzun durma yerine, bu idarelerin işleyiş ve görevlerine kısaca değinilecektir.

Yönetsel Yapı

İl özel idarelerinin genel karar organı İl Genel Meclisidir.

İl genel meclisi seçiminde, her ilçe bir seçim çevresi olarak kabul edilmiştir. Her ilçe en az iki üye seçer. Bu sayı ilçenin nüfusuna göre artmaktadır.

İl genel meclisi kendi üyeleri arasından bir başkan seçer. İl özel idarelerinde başkan yalnızca meclisin başkanıdır. Yetkileri sınırlıdır. Yönetim, valinin başkanlığı altındadır. İl özel idaresini, vali temsil eder. Vali aynı zamanda il encümeninin başkanıdır. Vali il encümeninin memur üyelerini atar. Vali il genel meclisi kararlarını veto edebilir. Meclis kararında ısrar ederse vali, idare mahkemesinde dava açar.

İl özel idarelerinde de belediyelerde olduğu gibi karar ve yürütme organı organı encümendir. Buna il encümeni denir. Encümenin 10 üyesi vardır. Encümenin beş üyesi il genel meclisince seçilir.

Bu açıklamalardan anlaşılacağı gibi il özel idaresi özerk değildir. Halkın seçtiği il genel meclisinin pek gücü yoktur.

İl özel idaresinin öz gelirleri azdır. Kaynaklarının çoğu toplam bütçe gelirlerinden ayrılan paylarla, merkezi hükümetin bazı hizmetleri gördürmek üzere merkezden yapılan transferlerden oluşur.

Demokratik Yönetişim Mekanizmaları

Gençlik İş Başında

Eskiden insanlar birbirleriyle konuşmaya havadan sudan başlardı. Şimdilerde ise trafik, ulaşım, kirlilik, aş ve işle başlıyor. Aslında ne havadan sudan söz etmek ne de günlük sıkıntılardan şikayet etmek öylesine yapılmış boş konuşmalar değildir. Böylece yaşamdan beklentilerimizi dile getiririz.

Bu konuşmalar, edilgen ve bizi pasifleştiren bir davranışı gösterir. Yalnızca yakınma ve bekleyiş. Gerçekte bu, yöneticilerin, ailemizin, okul yöneticileri veya politikacıların bizden tam bekledikleridir. Geleneklerimiz, kültürümüz de bunu destekler, pekiştirir.

Oysa bu durum genç olmakla çelişmektedir. Biz Türkçemizde genci anlatmak için “deli-kanlı” kavramını kullanırız. Bu kavramla söylenmek istenen statükoya karşı olma, dünyayı değiştirme isteğidir. Coşku ve duyarlılığı anlatır.

O halde ne yapmalıyız?

Önce, yakınma-şikayet etme, kabullenme yerine soru sorarak işe başlayalım. Burada temel soru şudur:

Nasıl bir mahalle, nasıl bir kentte yaşamak istiyoruz?

Bize verilenle yetinip, halimize şükür mü edeceğiz?

Yoksa mahalleden başlayarak kentimizi, ülkemizi daha yaşanır mı kılmak istiyoruz?

O halde elimizi taşın altına koyup, değişimi sağlayacak olan kaldıraçları kullanmaya başlamaya ne dersiniz?

Bu kaldıraçlar, şiddet içermeyen, demokratik girişimlerle haklarımızı kullanarak devreye sokabileceğimiz sivil araçlardır.

Peki bu yerel yönetim ne demektir, ilkeleri nelerdir? Ne zaman ortaya çıktı?

Yerel iyi yönetim; mahalleden başlayarak semtimizde ya da kentimizde, bizleri ilgilendiren yerel işler konusunda önceden bilgilendirilmemiz, sonra karar aşamasında bu işler konusunda görüşümüzün alınması, sonra da alınan kararların doğru uygulanıp uygulanmadığının izlenmesini ve hesap sormayı içeren bir demokratik süreci ifade eder.

Bu bir defalık, geçici ve durağan bir katılım süreci değildir. Bu yaşamak gibi dinamik bir süreçtir. Yerel iyi yönetimde her türlü kararın alınmasında ve eylemde, kamu otoritesi yani belediye artık tek karar verici değildir.

Burada karar alma süreçlerinde belediyeye ortak olacak sivil toplum, akademi, basın ve özel sektör gibi yeni aktörler vardır. Tabii ki, merkezi yönetim de bu sürecin bir ortağıdır. Bunların yanında uluslararası kuruluşlar; AB, BM'ye bağlı kuruluşlar da karar alma mekanizmasının paydaşlarıdır.

Örneğin, Haliç Köprüsü üst metro geçişindeki mimari tasarıma UNESCO'nun katılması gibi.

Yönetişim İlkeleri

İyi yönetim ilkeleri aşağıdaki şemada gösterilmiştir.

Tutarlılık

Hesap Verebilirlik

Saydamlık

Katıcılık ve
Yerindeçilik

Hukuka Uygunluk

Etkinlik ve
Oransallık

Adillik

Sorumluluk

Yönetişimin öyküsü

Yönetişim, önce ABD’de özel sektör çalışmaları ile ilgili olarak ortaya atılan bir kavramdır.

Şirket Yönetişimi. Bu kavram daha sonra hem uluslararası ilişkilerde hem de kamu yönetiminde kullanılmaya başlıyor. Yardım yapan ülkeler, yardım alan ülkelerin yardımları amacına uygun harcamadığını, çoğunun da rüşvet olarak dağıtıldığını görüyor. Bu ülke yöneticilerine doğrudan “rüşvetçi, hırsız” demenin doğru olmadığı düşünöldüğü için daha kibar bir ifade ile, bu ölkelerden iyi yönetim ilkelerinin uygulanması isteniyor.

BM, UNDP, IMF ve Dünya Bankası gibi kuruluşlar tarafından bu kavram kamu yönetimi reformu çerçevesinde devreye sokuluyor. Dünya bu kavramı esas itibarıyla Rio Konferansı sırasında öğreniyor. Türkiye, bu kavramla Habitat II Konferansı sırasında tanışıyor.

Habitat II Konferansı sonrası, Hükümet UNDP ile Yerel Gündem 21 Projesinin uygulanması konusunda bir anlaşma imzalayınca iyi yönetim kavramı ölkemizde yerel yönetimlerin gündemine girmiş oldu.

Yerel Gündem 21 Projesi ile kazanılan deneyim sonucunda bu ilkeler Yerel Yönetim Reformu içinde yerini buldu.

**Ülkemiz, yerel
yönetişim ile
Habitat II
Konferasında
tanışıyor.**

Gençler nasıl katılacak?

Gençlerin yasal hakları.

İyi yönetim yeni bir kavram olmakla birlikte, her ülkede vatandaşların kamu işlerine ilişkin bilgi almaya, fikir söylemeye, şikayet etmeye hakkı vardır. Bu konu öncelikle anayasalar tarafından düzenlenmiştir. Sonra da bu hakların kullanılmasına ilişkin özel yasalar çıkarılmıştır. Nedir bunlar?

Dilekçe hakkı - yumuşatılmış devrim hakkı

Bu hak, insanlık tarihi kadar eskidir. Anadolu Selçuklu Devleti'nde ve Osmanlı İmparatorluğu'nda bu hakkın kullanıldığını biliyoruz. Bu hak 1876 Anayasası ile güvence altına alınmıştır. Cumhuriyet dönemi anayasalarında da bu hak özel olarak düzenlenmiştir.

Bu hakka göre, herkes kamu işleri konusunda TBMM'ye ve de kamu idarelerine görüşlerini, isteklerini bildirebilir ve soru sorabilir. Anayasamıza göre, her türlü dilekçe cevaplanmak zorundadır.

Bu hak yalnızca anayasanın güvencesi altında değildir. Daha sonraları bu hakkın kullanımına ilişkin özel yasalar çıkarılmıştır. Örneğin İnsan Hakları İnceleme Komisyonu ve Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu kanunlarında bu hakkın kullanımı genişletilmiştir. Ayrıca TBMM iç tüzüğü de bu hakkın kullanımına ilişkin hükümler içermektedir.

O halde, Cumhurbaşkanından başlayarak, TBMM ve kamu kurumlarına dilekçe ile başvurabiliriz.

Bilgi edinme hakkı

Kamu yönetiminde demokratiklik, açıklık, saydamlık ve eşitliğin gerçekleştirilmesi amacıyla dilekçe hakkını güçlendirmek, kamu yönetimini bilgi vermeye zorlamak için özel olarak Bilgi Edinme Kanunu (2003) çıkarılmıştır.

Bu kanuna göre her türlü kamu kurumundan bilgi isteyebiliriz. İyi yönetişimin ilk ilkesi doğru bilgilendirilme. Özellikle kamu harcamaları, imar kanunları, kamu ihaleleri hakkında bilgi isteyebiliriz. Bu kanuna göre kamu kurumları internet sitelerinde özel olarak bilgi edinme bölümü oluşturmuşlardır. Bilgi almak için internet üzerinden başvurabilir ve bilgi alabiliriz.

Kentimizi değiştirmek için önce bilgi edinelim.

Belediye Kanuna göre yönetime nasıl katılacağız?

Türkiye, 1930 yılında Belediye Kanununa “hemşehrilerin belediye işlerine katılma hakkı” olduğu hükmünü koymuştur. Faşizmin Avrupa’da yükselme döneminde böyle bir hakkın tanınması çok önemlidir.

Buna benzer bir madde, Türkiye’nin kabul ettiği Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nın giriş kısmında yer almaktadır:

“Vatandaşların kamu işlerinin sevk ve idaresine katılma hakkının Avrupa Konseyi’ne üye devletlerin tümünün paylaştığı demokratik ilkelerden biri olduğunu düşünerek, bu hakkın doğrudan kullanım alanının yerel düzeyde olduğuna kani olarak...”

2005 yılında kabul edilen Belediye Kanunu katılma hakkını şöyle düzenliyor:

Hemşehri hukuku - MADDE 13.

“Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilendirme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır. Yardımların insan onurunu zedelemeyecek koşullarda sunulması zorunludur. Belediye, hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapar. Bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler alınır.”

Yasal yetkiler bu kadar mı?

Hayır. Bunların önemli olanlarından aşağıda söz edeceğiz.

Yasayla sağlanan bu katılma hakkı nasıl gerçekleşecek?

Önce Mahalle!

Gençlerin katılması önce mahallede başlayabilir. Evimiz, komşularımız, oyun oynadığımız sokaklar, bakkalımız, kahvehanemiz, okulumuz, camimiz, parkımızla dünyayı mahalleden tanımaya başlarız. Belediye, mahallemizi ilgilendiren işlerde mahallemizin görüşünü almak zorundadır. O halde, muhtarla birlikte bir gençlik komisyonu oluşturabiliriz.

Parklar, spor sahaları, okul alanları seçilirken, binalar yapılırken biz fikrimizi söylemeliyiz. Semt konaklarını, mahalle kütüphanelerini, internet evlerini en çok kim kullanıyor? Bu tür olanaklar her mahallede sağlanmalıdır. Kim öncülük edecek? Biz, Gençler. Buraları kim yönetmeli? Tabii ki, biz. Bu tür hizmetleri vermek belediyelerin görevidir, lütuf değil.

**O halde haydi,
iş başına.**

Kent Konseyi ve Gençlik Meclisi

Kent Konseyi, Habitat II Konferansı'nın kazançlarından birisidir. Bu konferansla gündeme gelen Yerel Gündem 21, yerelde demokratik kazançların oluşmasına yardımcı oldu. Sonunda bu deneyimden Kent Konseyi çıktı.

Kent Konseyi, yasa zoruyla bir katılım biçimi olarak görülebilir. Ancak, bizim kültürümüzde yasayla sağlanmış olan bir meşruiyet önemlidir. Bu nedenle kent konseyi ileri bir deneyimdir. Peki, yasa kent konseyini nasıl tanımlıyor?

Kent Konseyi - MADDE 76.

Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrlik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır. Belediyeler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasi partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ve diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar. Kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir. Kent konseyinin çalışma usûl ve esasları İçişleri Bakanlığı'nca hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.

Görüldüğü gibi, yasa iyi yönetişimi tanımlamış ve ilkelerini de saymıştır. Bu maddenin uygulanması için İçişleri Bakanlığı'nın hazırladığı bir yönetmelik, kent konseyi altında Gençlik Meclisleri'nin oluşturulmasına imkan vermiştir.

Gezi Parkı olayı katılımın ne kadar önemli olduğunu göstermiştir. Aslında neredeyse tüm kentlerde çeşitli Gezi Parkı olayları yaşanmaktadır. Yöneticiler halen hemşehrileri bir paydaş olarak algılamamaktadır. Herkes kendi kentinden şikayetçidir. Yanlış yapılaşma, yeşil alanların korunamaması, ulaşım sorunu için kullanmayı çok sevdiğimiz bir kavram var: “**Çarpık Kentleşme**”. Bu kavramla kendimizi dışarıda bırakıyor başkalarını suçluyoruz ya da bu çarpıklık kendi kendine oluşmuş gibi davranıyoruz.

Yaşadığımız kentin geleceğini düzenlemek, çarpıklıktan kurtulmak için çok iyi bir yasal fırsat var önümüzde:

Stratejik Plan

Belediye Kanunu'na göre, belediyeler (Nüfusu 50 binin üstündeki) her yerel seçimden sonra 6 ay içinde 5 yıllık bir stratejik plan hazırlamak zorundadır. Yıllık bütçeler ve performans kriterleri bu plana uymak zorundadır.

Kanuna göre stratejik planın katılımcı yöntemlerle hazırlanması gerekmektedir. İşte bu planın hazırlanmasında Gençlik Meclisi önemli bir rol oynayabilir. Belediyenin tüm hizmetleri gençleri ilgilendirmektedir. Özellikle eğitim, ulaşım, kültür-sanat, spor ve sağlık hizmetleri gençlik için çok önemlidir.

Mahalle muhtarları ve meslek kuruluşları, üniversiteler, sendikalar ve gündemdeki konularla ilgili sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, oy hakkı olmaksızın kendi görev ve faaliyet alanlarına giren konuların görüşüldüğü ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilir ve görüş bildirebilirler.

Gençlik dernekleri olarak kendimizi ilgilendiren konularda komisyon toplantılarına katılabiliriz. Özellikle yeşil alanları azaltan imar planı değişikliklerinde, eğitim, kültür-sanat, spor, sosyal hizmetlerle ilgili komisyonların toplantılarına katılım. Bu konuda davet beklemeyelim. Biz talep edelim. Belediyeyi etkilemenin en etkin yolu budur.

İyi yönetim kamu işleri konusunda bilgilenme, karar alma mekanizmalarına katılma ile başlar, ancak bunlar kadar önemli bir işlev de **izleme ve denetlemedir**. Bu amaçla belediyenin siyasi ve idari kadrolarının Gençlik Meclisi'ne bilgi vermesini isteyelim.
Bu onların görevidir.

Yaşadığına
razi olma,
yaşamak
istediğini yarat.

Hodri meydan!

Yasayla verilmiş hakları sonuna kadar kullan, onu içi boş bir mekanizma haline getirmek isteyenlere imkan tanıma.

Gönüllülük

Çoğumuz bazı işlere yardım etmek, topluma yararlı olmak isteriz. Kendimizi bu tür işler için zaman harcamaya hazır hisseder, bunun için bir imkan olsa deriz. İşte bunun için olanak önümüzde duruyor...

MADDE 77.

“Belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, özürülere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular.”

Ne yapmak gerekir?

Yukarıda sayılı hizmet alanlarına yönelik proje hazırlamak yeterli. Bunun için Gençlik Meclisi’ni harekete geçirebiliriz.

Gerçek durum ne?

Belediyelerimizin hemen hemen hepsi, şu veya bu şekilde gençlik için hizmetler ya da projeler yürütmektedir. Bu hizmetlere zaman zaman gençliği de davet etmektedir.

Bu katılım mıdır?

Hayır! Peki buna nasıl katılım denir? Ülkemizde sık görülen gençlik katılımını şöyle sıralayabiliriz:

• Göstermelik Katılım

Bu katılımda gençler bir olay için davet edilir. Ama gençler davet edildikleri konunun oluşmasındaki karar alma süreçlerinin hiçbirinde yoktur. Hatta gençlerin ne için davet edildikleri konusunda bilgileri bile yoktur. Örneğin bir spor tesisi açılışına davet edilirler, bazı gençler gösteri maçı yapar.

• Süs için Katılım: Konu mankeni olarak

Bazen de bulunsalar iyi olur düşüncesiyle, gençler bir olayın sunumunda veya açılışında ön sıralara yerleştirilir gibi. Bu genellikle son dakikalarda olur.

• Manipülasyon amacıyla Katılım

Gençler bir proje için davet edilir. Burada amaç gerçekten gençlerin katılımı değildir. Buna da daha çok seçim zamanlarında, ya da AB'den fon almak için yapılan projelerde rastlanır.

Bu katılım şekilleri size de tanıdık geldi değil mi?

O halde ne yapmak gerekir?

Projeyi kendimiz başlatalım!

Başkalarının başlattığı projelere ortak olun ve karar alma süreçlerine paydaş olarak katılalım ve projenin yönetiminde rol alalım. Belediye, Valilik, AB, İŞKUR gibi kuruluşların projelerine başvuralım.

Öncü olalım ve fikir üretelim!

Daha çok yerel...

Desantralizasyon ve Özerklik

Dünyada, yerel sorunları çözmek için merkezi hükümeti iyice sınırlayarak, yereli tümüyle yerele bırakma eğilimi var. Bu hareket giderek de güçleniyor.

Burada iki anahtar kavram var:

Desantralizasyon ve Özerklik.

Bu kavramları biz eski dilde Adem-i Merkeziyet (merkezin yokluğu) ve muhtariyet olarak ifade ediyoruz. Adem-i Merkeziyet bugünkü gidişi daha da iyi anlatıyor. Muhtariyette ise, iktidarın öze (öz-erk) bırakılması söz konusudur.

Aslında bu gidiş yeni bir icat değildir. İlk çağların site devletleri, Avrupa'da feodal devletçikler bunun iyi örnekleridir. Kendi tarihimizde bu yeni gibi gözüken gidişatın izlerini görebiliriz. Anadolu Beylikleri Batı'daki örneklerin benzeridir. Osmanlı İmparatorluğu'nda da, Tanzimat'a kadar taşranın yönetiminde saklı ve gevşek bir merkez gölgesinde geniş bir adem-i merkezietten söz edilebilir. Vakıflar, tekke ve zaviyeler, millet sistemi, tımar sistemi yarı özerk yapılarıdır.

Peki, Türkiye bu gidişin neresindedir?

2005 yılındaki Yerel Yönetim Reformu ile ileri bir adım atılmıştır. Ancak çok geçmeden yerele bırakılan görev alanlarının tekrar merkez tarafından geri alındığını görüyoruz. Belediyelerin planlama yetkileri geri alınmıştır. Kamu harcamalarının neredeyse %90'ı merkezi hükümet tarafından yapılmaktadır. Bu önceliklerden daha güçlü merkezileşmeye karşı siyasi partiler, sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve belediye cephelerinden önemli bir itirazın, karşı duruşun sergilendiği söylenemez. Bunun başlıca nedeni, tüm bu kurumsal yapıların ya tümüyle "merkeziyetçilik" kültürünün ürünü olmaları, ya da bu kültürden beslenmeleridir.

Bu değişmez sanılan yapının altında giderek edilgenleşen toplumda “Gezi” olayları yeni bir kentsel muhalefetin doğmasına yol açtı. Orta sınıf kökenli, çeşitli toplum katmanları ile etnik gruplardan gelen genç kadın ve erkek bireylerden oluşan yeni bir hareketle karşılaşıldı. Türkiye’nin hemen her yerinde bireyler bu harekete katıldı. Bu hareketin desantralize ve özerk yapısı işte yukarıda sözü edilen gidişatla örtüşmektedir. Daha önceleri de benzer ufak çaplı bireysel girişimler olmuştu: Örneğin 1999 Depremi’ndeki gibi... Onlar böyle bir siyasi talep içermiyordu.

Bunu nasıl yapacağız?

Elimizdeki başlıca araç ve ölçüt Avrupa Birliği değerleri ve yapılarıdır.

Öncelikle yapılması gerekenleri 5 başlık altında özetleyebiliriz:

• Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı

Türkiye, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nı yasayla kabul etmiştir. Ancak bu sözleşmeye konulan çekincelerle özerklik şartının içi boşaltılmıştır. Bu sözleşmeye konan çekinceler kaldırılır ve bu sözleşmeye ek olarak hazırlanan katılıma ilişkin protokol kabul edilirse, uluslararası sözleşmeler, Anayasamızın 90. maddesine göre kanunlara karşı üstünlük kazanacağı için merkezileştirilen pek çok yetki ve görevin tekrar yerele bırakılması gerekecektir. Örneğin, Özerklik Şartı tam olarak yürürlükte olsaydı, bugün tüzel kişilikleri kaldırılarak mahalleye dönüştürülen 17 binin üstündeki köy bir madde ile ortadan kaldırılamayacaktı. İstanbul'da Şişli'ye bağlı mahalleler siyasi nedenlerle Sarıyer'e bağlanamayacaktı. Bunun yanında, yerel yönetimlerle ilgili her türlü düzenleme bu şartın ruhuna ve içeriğine uygun olarak yapılmak zorunda olacaktır.

**Bir anlamda;
Özerklik Şartı yerel yönetimlerin
anayasası yerine geçecektir.**

• Belediye Meclisi Üyeleri Seçim Sistemi

Bugünkü yasaya göre belediye meclisi üyelerinin sayısı, belediyelerin nüfusuna göre saptanmıştır. Buna göre meclis üye sayıları 9 ile 55 arasında değişmektedir. Meclis üye seçimi liste usulüne göre yapılmaktadır. Seçimlerde %10'luk baraj ve nisbi temsil sistemi uygulanmaktadır. Belediye meclisi üyelerinin belirlenmesinde, yalnızca parti oligarşisi söz sahibidir. Ön seçim bile yapılmamaktadır. Yurttaşlar, seçimlerde parti listesine oy vermekte, çoğunlukla adayları tanımamakta ve tercih de yapamamaktadır. Bu nedenle seçilen belediye meclisi üyeleri yurttaşa değil, partiye ve başkana karşı sorumluluk hissetmektedir. Bu nedenle hemşeri ile üye arasında bir diyalog kurulamamakta ve yurttaş düşünceleri kararlara yansımamaktadır. Belediye meclisinin aldığı kararlar genellikle halkın bilgisi dışında alınmaktadır.

Mahalle meclisi üyeliği seçiminde liste usulünden vazgeçerek, dar bölge sistemi getirilmelidir. Dar bölge belirlenmesinde mevcut mahalle yapısından yararlanılabilir. Örneğin her mahalleden en az iki meclis üyesi seçilmesi kabul edilebilir. Böylece, hemşehri seçtiği meclis üyesini tanıyabilir ve ondan hesap sorabilir.

Bu durum parti oligarşisinin egemenliğini de azaltacağı için kararlarda saydamlık ve katılımı artırabilir.

•Mahalle Örgütlenmesinin Güçlendirilmesi

Mahalle muhtarı ile birlikte ihtiyar heyeti üyelerini de seçeriz. Ancak bu seçtiklerimizle bir daha karşılaşmayız, onların ne iş yaptıklarını da bilmeyiz. Bu nedenle de mahallede muhtar tek başına her işi görür ve yönetir. Mahalle muhtarı hükümetin bir ajanı olarak düşünülmüştür. Ancak yaptıkları işin büyük bir çoğunluğu yereldir ve mahalleye ilişkindir. Bu nedenle 2005'te mahalle bir birim olarak belediyenin bir parçası kabul edilmiştir. Mahalleye ilişkin konularda mahallenin görüşünün alınması gerekir. Bu yasaya rağmen belediye ile muhtar arasında böyle bir ilişki yoktur. Oysaki muhtarlık saydamlık, katılım ve hesap verebilirlik açısından çok önemli işlevler yerine getirebilir.

Büyükşehir yasası ile köylerin tüzel kişiliklerinin kaldırılması ve bu birimlerin mahalleye dönüştürülmesi sonrasında muhtarlıkları güçlendirmek daha da büyük önem kazanmış bulunmaktadır. **Mahallede, muhtar ve azalar dışında yerel çıkarları daha iyi temsil edecek bir mekanizmaya ihtiyaç vardır.** Bu nedenle mahalledeki eğitim, sağlık kurumları ile esnafı temsil edecek ve seçimle iş başına gelecek bir yapı oluşturulabilir. Bunun yanında başta imar planı değişiklikleri olmak üzere, mahalleyi ilgilendiren konularda muhtarların belediye meclisinde alınacak kararlara katılması sağlanabilir.

• **Bazı görevlerin yerele devri**

1921 Anayasası yerel yönetimler için oldukça geniş bir adem-i merkeziyet ve muhtariyet getirmiştir. Ne yazık ki, bu hükümler yürürlüğe konulamamıştır. Bundan tam 80 yıl sonra yerel yönetim reformu çalışmaları sırasında, kamu yönetimi temel kanunu tasarısında ise merkezi idare tarafından üstlenilecek görevler belirlenip gerisinin yerele bırakılması öngörülmüştü. Bu tasarıya göre; spor, bayındırlık, turizm, kültür alanlarının yerele bırakılması kabul edilmişti. Ancak bu gerçekleşmedi. Sonradan tam tersine bir akımla yerele bırakılan bazı hizmetler tekrar merkeze verildi. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na göre yerel nitelikli işlerin yerel yönetimlere devri gerekmektedir. Bu nedenle pek çok hizmeti yerele devretmek ülkemiz için çeşitli açılardan yararlı olacaktır.

Gezi Parkı olayları sonucu ortaya çıkan yeni durum karşısında ve Kürt sorununda bugün gelinen aşamada merkezle yerel yönetimler arasında yeni bir iş bölümü yapma zamanı gelmiştir.

Görev, yetki ve sorumlulukların devri ile birlikte kamu kaynaklarının da merkezle yerel arasında yeniden bölüşümü yapılmalıdır.

• **Katılım, saydamlık ve hesap verebilirliğin etkinleştirilmesi**

Yerel Yönetim Reformu ile özellikle belediyelerde katılım, saydamlık ve hesap verilebilirlik için önemli yeni mekanizmalar kurulmuştur. Bunlardan en önemlisi, Kent Konseyleri ve bunlara bağlı olarak çalışan Kent Konseyi Meclisleri'dir.

Belediye meclisinin, üyelerinin seçim usulüne bağlı olarak etkin ve demokratik denetim görevini yerine getirmemesi ve özellikle toplumdaki dezavantajlı grupların belediye meclislerinde yeteri kadar temsil edilememesi, kent konseylerini ortaya çıkan demokratik açığı kapamada başlıca organ haline getirmektedir. Bir de buna kadınların temsilindeki büyük oransızlık eklenince, kent konseyleri daha da önemli hale gelmektedir. Kent konseyleri pek çok yerde, belediye başkanlarının patronajı altında çalıştığı için kendisinden beklenen demokratik açığı kapatma işlevini yerine getirememekte, aksine belediye başkanlarının gücünü pekiştirmektedir.

Kent konseylerinin işlevlerini yerine getirebilmesi için bu organları mali bakımdan bağımsızlaştırmak ve güçlendirmek gereklidir. Bu amaçla belediye bütçesinin belli bir yüzdesi bu organlara tahsis edilmelidir. Ayrıca yönetim kurulunun oluşmasında çoğulcu yapı ve çeşitliliğin yansımaları sağlanmalıdır. Sendikaların ve sivil toplumun daha etkin katılımı sağlanmalıdır.

Gerek stratejik plan, gerekse belediye bütçesi ile son yıl kesin hesabı, belediye başkanı tarafından belediye meclisinden önce kent konseyine sunulmalı ve tartışmaya açılmalıdır. Bunun yanında Sayıştay, İçişleri Bakanlıkları müfettişleri tarafından hazırlanan raporlar kent konseyinin bilgisine açık olmalıdır.

Belediye meclisi denetim komisyonu tarafından hazırlanan raporlar da kent konseyinin gündemine alınıp tartışılmalıdır.

Yerel hizmetlerde kim ne iş yapıyor?

KATEGORİ	HİZMETLER	BÜYÜKŞEHİR	İLÇE
EĞİTİM	Okul Yapımı ve Onarımı	•	•
	Kreş		•
	Okul Temizlik ve Bakımı		•
	Eğitim Malzemesi Yardımı		•
ALTYAPI	Oğrenci Konuk Evi		•
	Su ve Kanalizasyon İşleri	•	
	Ana Yol	•	
	Kaldırımlar	Ana Yollar	Ara Yollar
SAĞLIK	Ara Yollar		•
	Asfaltlama	Ana Yollar	Ara Yollar
	Sağlık Gereçleri		•
	İlaç Desteği		•
SOSYAL VE KÜLTÜREL HİZMETLER	Sağlık Merkezleri	•	•
	İçme Suyu	•	•
	Alet Yönetimi	•	•
	Aynı Yarıdım (Fıamazan Paketi v.b gibi)		•
ULUŞIM	Kadın - Çocuk Sığınma Evi		•
	Kültür Merkezleri	•	•
	Semt Konakları		•
	İbadethane Bakım Onarım ve Temizlik İşleri		•
ÇEVRE	Elüd Merkezleri		•
	Becerli Kursları		•
	Metro - Hafif Raylı	•	
	Dentiz	•	
RUHSAT İŞLEMLERİ	Olubüs	•	
	Semt Parkları		•
	Büyük Parklar (Ana Arter)		•
	Temizlik Hizmetleri	Meydanlar	•
İŞLEMLERİ	Atık Toplama (Kısa Akar, Ağaç, Pa, Taba, Kaldırımın Yağı)		•
	İmar / Ruhsaltama		•
	Nazım İmar Planı	•	•
	Uygulama Planı		•
İşyeri Ruhsatı	1. Sınıt İş Yeri (Gıda Dahil)	2. ve 3. Sınıt İş Yeri (Gıda Dahil)	

ŞİKAYETİM VAR

Hangi şikayet için kime, nereye başvurmalıyım?

Mahalle yollarının asfalt bozuk.

Başvuru: İlçe Belediyesi

Evimin önündeki asfalt bozuk.

Başvuru: İlçe Belediyesi

Sular kesik, ekmiyor.

Başvuru: İSKİ

Cenazemiz var.

Başvuru: Büyükşehir Mezarlıklar Müdürlüğü

Konutlarımızın asla ve bakıma ihtiyacı var.

Başvuru: İlçe Belediyesi. (Onlar cevap vermezse Büyükşehir Belediyesi)

Mahalledeki okulumun tamire ihtiyacı var.

Başvuru: İlçe Belediyesi

Sokaklarımızda kopukluk oluyor.

Başvuru: İlçe Belediyesi

Mahalledeki okulumun araca ihtiyacımız var.

Başvuru: İlçe Belediyesi

Çenize için araca ihtiyacımız var.

Başvuru: İlçe Belediyesi

Teşekkürler bir çocuk yarısı açılmamış istiyorum.

Başvuru: İlçe Belediyesi

Mahalledeki okulumun araca ihtiyacımız var.

Başvuru: İlçe Belediyesi

İlçe Belediyesi

Büyükşehir Müdürlüğü